

Корчемна А. С.,

студентка I курсу групи 014-У-24м

кафедри слов'янської та романо-германської філології

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Науковий керівник: Шарагіна О. В.,

кандидат філологічних наук,

директор Навчально-наукового інституту філології та журналістики,

старший викладач кафедри слов'янської

та романо-германської філології

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ФЕНОМЕН СИНЕСТЕЗІЇ

У ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ «ВИБРАНЕ» Л. КОСТЕНКО

Поетична збірка «Вибране» є однією із найбільш відомих літературно-мистецьких праць творчості Ліни Костенко кін. ХХ – поч. ХХІ ст., основу якої становить композиційна, тематична та жанрова цілісність поезій, що пронизані насиченістю барв у гармонійному поєднанні зі звуковими елементами.

Мета доповіді – схарактеризувати унікальність семантики кольороназв та звуконазв у ліричній збірці «Вибране» Л. Костенко.

Проблема символіки кольору є однією з центральних під час вивчення взаємозв'язку між світовідчуттям людини й об'єктивною дійсністю. Походження колірної символіки, її значення, зв'язок з певними подіями і явищами, відмінності в культурній сфері становлять основу вивчення колоративів.

Початком наукового вивчення феномену колоративу у чуттєво-моральному аспекті можна вважати «Вчення про колір» німецького вченого Й. В. Гете (1810). Вчений запропонував класифікувати кольори за фізіологічним принципом – розділити їх на 2 групи: теплі (первинні, позитивні) та холодні (другорядні, негативні), стверджуючи властивість деяких фарб впливати на душу людини. Вивчення зв'язків «світло – колір – емоції» було видатним досягненням у діяльності вченого, який вперше акцентував на вивченні впливу кольору на людину, розрізняючи водночас «фізіологічний, психологічний, естетичний та чуттєво-моральний аспекти такого впливу» [3, с. 32].

В поетичному тексті символіка кольору набуває ознак індивідуального стилю автора і здебільшого залежить від контексту. Колірна гама поетичної творчості Ліни Костенко представлена їх широким спектром. Домінантними можна назвати конкретні кольори

без змішування з іншими відтінками: білий, червоний, зелений, жовтий, рожевий, синій, коричневий, сірий, чорний тощо. До групи основних кольорів також належать змішані відтінки: багряний, смарагдовий, ліловий та інші. З наукових досліджень відомо, що в поетичній творчості Л. Костенко ця група найбільш вживана (295 одиниць): *«Вже в стільниках стерні немає меду сонця. / І дика груша журиється: одна. / Лиш клатки червоного суконця / Шляхам лишає сіра далина»* [2, с. 233].

Ще одна характерна риса поетичної творчості Л. Костенко – використання непрямих кольороназв, семантика яких запозичена від назв дорогоцінних металів: янтарний, золотистий, сріблястий: *«Находить ніч. Думки у неї хмарні. / Бринить дорога на одній струні. / Нічного міста вафельки янтарні / Тихенько тануть десь удалині»* [2, с. 166].

Колоративи у творчості поетеси мають холодні (синій, блакитний) та теплі (жовтий, пурпуровий) відтінки; їх можна розмежувати на прості (синій притулок) й складні (червонощокі ружі). Колірна гама підсилює символічність віршових образів, надаючи їм певного метафоричного значення: *«Близнята-зерна туляться в покоси, / Біжить юрба червонощоких руж, / Сплять солодко черкуси-негритоси, / Біляві яблука і жовта раса груш»* [2, с. 91].

Важливою ознакою поетичного стилю Л. Костенко є гармонійна єдність колірної та звукової лексики. Семантика звуку стосується значення або інтерпретації, що передбачає розуміння зв'язку між різними його властивостями: джерелом утворення, тембром та особливостями сприйняття індивідом. Семантичний аналіз звуку можна розглядати по-різному, проте в синестезійному наповненні поетичних текстів звук є феноменом сприйняття, що супроводжується іншим додатковим відчуттям або образом.

Майстри поетичного слова першої половини ХХ ст. (П. Тичина, М. Рильський, О. Олесь, М. Вороний, Б.-І. Антонич) прагнули по-новому відобразити світобачення у своїх ліричних творах, оперуючи музичним образотворенням. «Це призвело до мобілізації звукових чи фонетичних засобів стилістики – від ритмомелодики до асонансів, алітерацій, рим, звуконаслідувань, звукопису, що надавало творам прозорості, створювалися за допомогою мислезвуків бажані звукообрази, що вносить у поетичний текст надвербальний зміст, сугестивність як здатність передавати напівавсвідомлені настрої, відтінки вражень» [1, с. 59].

Семантика звуку в поетичному мовленні Ліни Костенко виконує низку важливих функцій (смыслову, емоційно-експресивну, виражально-зображальну), що допомагає читачеві зрозуміти суть авторського задуму, викликати саме ті асоціації, які прагне донести авторка своєю творчістю. Особливе значення має відображення поетесою у віршах метафоризованих музичних образів (віолончель, камертон, арфа),

що в поєднанні з колірною палітрою надає поетичному мовленню унікального вираження: «*А по ідеї: жінка ж – тільки жінка, / Смаглява золота віолончель / Справляло б тіло пристрасті обжирки / колісками і лагодом ночей*» [4, с. 160].

Унікальність семантики кольороназв та звуконазв характеризуємо крізь призму наукових праць І. Бабій, В. Дятчука, С. Єрмоленко, А. Брагіної, Л. Зубова, Г. Ярошек та інших, внаслідок чого виокремлюємо такі найбільш вживані домінанти як *золота віолончель, чорні веремії, червоний регіт, біла симфонія, золоті слова*.

Поетична збірка «Вибране» Л. Костенко наповнена багатограними образами, що поглиблює її емоційне звучання. Звуконазви й колоративи в поетичних текстах авторки влучно поєднані (біла симфонія снігу, червоний регіт, плач червоних і білих троянд), що надає віршам музичності та ритмічності. Синестезія звуку та кольору в поетичній творчості Ліни Костенко розширює не лише метафористику образів, а й глибинну символічну суть її поезій (білий – відображення божественності, денного світла; звук весняного дощу – символ природного відродження). Влучність добору кольороназв й звуконазв розкриває глибинну суть тематики й проблематики віршів Ліни Костенко. Ключовими образами її поетичної творчості є небо, сонце, ліс, сад, осінь, вежа, душа. Більшість віршів збірки «Вибране» просякнуті глибоким ліризмом, гостротою поетичного слова, недарма ж багато сучасних літературних критиків (зокрема С. Тримбач) називають мисткиню «залізною леді» поезії.

Отже, феномен синестезії у поетичній збірці «Вибране» Ліни Костенко складно конкретизувати, оскільки символічна семантика кольорів та звуків в поетичних текстах авторки набуває індивідуального авторського стилю й залежить від контексту. Можливість студіювати багатогранність синестезійного наповнення поезій Ліни Костенко – величезний життєвий дар, що спонукає людство самовдосконалюватись й знаходити своє призначення.

Список використаних джерел:

1. Ковальова Т. Психологічна зумовленість колірної гами у поетичному мовленні. *Науковий вісник Харківського державного педагогічного університету імені Г. Сковороди. Лінгвістичні дослідження*. Харків, 1997. № 7. С. 81–86.
2. Костенко Л. Вибране. Збірка поезій. Київ : Дніпро, 1989. 558 с.
3. Савчин Г. Синестезія як принцип розвитку художньо-естетичної свідомості. *Молодий вчений*. Дрогобич, 2018. № 3 (55). С. 263–267.
4. Твердовська К. Кольороназви та звукові образи у поетичному доробку Ліни Костенко. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Лінгвістика*. Херсон, 2013. № 17. С. 158–161.